TÜRK KUMAŞ SANATINDA GELENEKSEL BÜRÜMCÜK DOKUMALARININ ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Dilek TÜM CEBECİ*
* *Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Tekstil Giyim Ayakkabı ve Deri Bölümü, Istanbul, Türkiye.*
ORCID Code: 0000-0002-4702-0725

ÖZET

Kültür varlıklarımızın en değerli öğelerinden biri olan dokumalar köklü bir geçmişin ürünüdür. Türk kültür tarihi içinde dokuma sanatı köklü bir geleneğe sahip özgün bir el sanatıdır. Bugün üzerinde yaşadığımız coğrafya yüzyıllardır pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış kültürel anlamda oldukça zengin bir yapıya sahip olmuştur. Nitekim Anadolu'da dokumacılık tarihinin çok eski dönemlere dayandırıldığı birçok arkeolojik kazılarla ortaya çıkarılmıştır. Dokuma sanatı, iklim farklılıklarında, sosyal kültürel yapının gelişmesinde ve ekonomide üstlendiği roller açısından önemlidir. Aynı zamanda kültürel sürekliliğin devam edebilmesi açısından da geleneksel dokuma sanatları ile ilgili sürdürülebilirliğin yaygınlaştırılması da gereklidir.

Anadolu coğrafyası incelendiğinde birçok dokuma çeşidinin uygulandığı görülmüştür. Bürümcük dokuması da bu türlerden biri olup ülkemizde farklı zamanlarda ve bölgelerde dokunmuş olan ulusal bir kumaş çeşididir.

Bu çalışmada geleneksel el sanatları içinde önemli bir yeri olan bürümcük dokumasının üretim yapısının incelenmesi hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda bürümcük dokumasında kullanılan teknikler, malzemeler, çeşitler ve özellikler araştırılmıştır. Bu çerçevede Türk kumaş sanatında görülen dokumanın kültürümüzü yansıtan değerlerin korunması gelecek nesillere kaynak oluşturması bakımından geleneksel özellikleri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Dokuma, Bürümcük, Kumaş Sanatı.

INVESTIGATION OF THE CHARACTERISTICS OF TRADITIONAL CREPE WEAVING IN TURKISH FABRIC ART

Dilek TÜM CEBECİ*
* *Marmara University Vocational School of Technical Sciences, Textile Clothing Shoes and Leather Department, Istanbul, Turkey.*
ORCID Code: 0000-0002-4702-0725

ABSTRACT

Weaving, one of the most valuable elements of our cultural assets, is the product of a deep-rooted past. Weaving is an original handicraft with a deep-rooted tradition in Turkish cultural history. The geography we live on today has hosted many civilizations for centuries and has a very rich cultural structure. As a matter of fact, it has been revealed by many archaeological excavations that the history of weaving in Anatolia is based on very ancient times. The art of weaving is important in terms of climate differences, the development of social cultural structure and the roles it plays in the economy. At the same time, it is necessary to expand the sustainability of traditional weaving arts in order to maintain cultural continuity.

When the Anatolian geography was examined, it was seen that many types of weaving were applied. Crepe weaving is one of these types, and it is a national fabric type woven in different times and regions in our country.
In this study, it is aimed to examine the production structure of crepe weaving, which has an important place in traditional handicrafts. In line with this goal, the techniques, materials, varieties and properties used in weaving crepe were investigated. In this context, traditional features of weaving seen in Turkish fabric art are presented in terms of protecting the values that reflect our culture and creating a resource for future generations.

Keywords: Traditional Weaving, Crepe, Fabric Art.

GİRİŞ

İnsanlığın çağlar boyunca yaratıp ürettikleri kültür varlıklar ıgelişim ve değişim içinde sürekli olarak gelecek kuşaklara aktarılırlar. Geleneksel el sanatlar ,ıhalkın kendi ihtiyaçların ıkarşılamak için oluşturduğu ürünlerin özelliklerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması somut olmayan kültürel miras kapsamında değerlendirilmesi açısından son derece önemlidir.

Kültür varlıklar ıfarkl ıbölgelerde ve farkl ıcoğrafi koşullarda yaşayan insanların yaşam tarzlarına göre biçimlenmektedir. Zamanla gelişen, gelenek olarak devam eden unsurlar beraberinde kültürel değerleri meydana getirmektedirler. Dokuma sanatı köklü bir geçmişin ürünü olarak Türk el sanatları içinde zengin teknik ve ürün çeşitliliğine sahip son derece değerli kültürel varlıklarındandır.
Kumaş dokumacılığı insanoğlunun soğuktan korunması, örtünmesi, süslenmesi gibi ihtiyacından doğmuş olmakla birlikte zamanla çeşitli koşulların değişmesiyle gelişmiş ve sanatsal unsurlarda ve teknik boyutlarda ilerlemiştir. Türk kumaşlarının doku, malzeme ve desen zenginliği bakımından dünya kumaşçılığı içinde çok önemli bir yeri bulunmaktadır (Gürsu, 1988:17). Dokumacılık Türklerin anayurdu olan Orta Asya'dan süregelen daha sonra Selçuklularla Anadolu'ya göç eden Osmanlılarla da altın dönemini yaşayan bir süreç geçirerek günümüze kadar ulaşmıştır.

Dünyanın en zengin arşiv malzemelerine sahip olan Türkiye'de bulunan belgeler sosyal, ekonomik, tarihi konulara ışık tuttuğu gibi dokumacılık ve kuma şçeşitleri bakımından da zengin bir çeşitlilik sunarak temel bir kaynak niteliği oluşturmuştur. Osmanlı döneminde dokumalarla ilgili belgeler kanunnameler ile Narh ve Ehli Hiref defterlerine özel olarak kaydedilmesi tarihin belgelenmesi açısından önem arz etmektedir. Örneğin bir dokumacı çırağının 1001 gün çalıştıktan sonra kalfa olabilmesi, ustalığının ise Ahi Ocağı tarafından verilmesi ustalaşmanın önemini ortaya koymaktadır. Dokumacılığın geliştirilmesi konusunda birçok standart belirlenmiştir. Bu standartların ve kalitenin sürekli yükseltilmesi için gerekli tedbirlere yönelik bilgilere de bu kayıtlar aracılığı ile ulaşmaktadır (Gündoğdu, 2021: 224).

Türklerin tarih boyunca kullandıkları kumaş çeşitleri sayı bakımından fazla olmasına rağmen zamanla yıpranması nedeniyle pek çoğu günümüze ulaşamamıştır. Kaynaklarda adı geçen kumaş türlerinin sayısının ise yaklaşık 650 adet olduğu bilinmektedir (Salman, 2011:195).
Bu araştırmada geleneksel el sanatları içinde önemli bir yeri olan bürümcük dokumasının üretim yapısının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede kültür ürünlerine ait mirasın belgelenmesi hedeflenmiştir.

MATERYAL VE METOD

Çalışmanın materyalini Bürümcük dokumaları oluşturmaktadır. Araştırmada Osmanlı dönemi ile Muğla, Şile, Buldan Konya ve İzmir bölgelerinde dokunan çalışmalar incelenmiştir. on ayrı dokuma, çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Çalışmanın yönteminde literatür taramas ıyapılarak arşiv, sergi ve koleksiyon eserler incelenerek belgelenmiştir.

DOKUMACILIĞIN TARİHİ VE ÖNEMİ

Dokuma, atkı ve çözgü olarak adlandırılan iki iplik sisteminin belli kurallara göre birbirlerine dik biçimde altlı üstlü bağlanmaları ile oluşan tekstil yüzeyleridir (Şeber, Alphan, 1989:1).
Dokuma kavramı insanoğlunun en eski sanat dallarından birisi olarak bilinmektedir. Nitekim tarih öncesi dönemlerde yaşamış olan topluluklar önceleri korunmak ardından örtünmek amacıyla bitki ve hayvan postları kullanmışlardır. Özellikle Anadolu'nun en uzun çağı olan paleotik dönemde sepet örmeci 'liginin keşfedilmesiyle, dokumacılığın altyapısının oluştuğu ve buradan türemiş olabileceği düşünülmektedir (Dölen,1992: 2). Neolitik çağda hayvanlardan yünlü materyaller kullanmışlardır. Lifleri elle bükerek iplik haline getirerek ilkel iğleri yapılmıştır. Ardından keçe, düğüm, örgü ve dokumalarla oluşturdukları tekstil yüzeylerini kullanmaya başlamışlardır (Temir, 2010: 120). Devam eden Neolitik çağda keten, kenevir gibi bitkisel lifler ve hayvansal liflerden dokumalar yapmışlardır. Zaman içerisinde farklı doğal elyafların keşfedilmesi ve çeşitli iplik eğirme sistemleri ile dokumacılık sanatı kendisini sürekli geliştirmiştir (Yağan 1978: 73). Mısır sıcak iklimi ile keten ve pamuk üretiminin fazlal ığıile dokuma merkezlerinden biri olurken, Mezopotamya'nın sazlık iklimi nedeniyle farkl ı dokuma türlerinin oluşmasına olanak sağlad ığıbilinmektedir.
Ancak Konya Çatalhöyük ve Diyarbakır Çayönü kazılarında bulunan ve Arkeoloji Müzesinde koruma altına alınan dokuma parçaları dokumacılığın Anadolu'da çok daha önce başladığı gerçeğini ortaya koymaktadır. M.Ö. 6000 yıllarına ait kil tabakası arasında kalmış atkı ve çözgülerden oluşan dokuma parçaları teknik bakımdan oldukça gelişmiştir. Arkeolojik bulgularda dokuma parçalarında bezayağı ve düğüm tekniklerinin kullanıldığı görülmüştür. Çayönü kazılarında çıkan tekstillerinde M.Ö. 9000 yıllarına tarihlendirilmesi dünya dokumacılığının Anadolu'da başladığı düşüncesini örneklerle ortaya koymakla birlikte büyük bir kültürel birikimi de kanıtlamaktadır (Temir, 2010: 122-123;).

BÜRÜMCÜK DOKUMASININ TARİHİ

Geçmişi insanlık tarihi kadar eski olan dokuma sanatı Orta Asya'dan günümüze kadar Türklerde önemli bir yere sahip olmuştur. Selçuklularla birlikte Anadolu'da başlayan dokumacılık Ahilik sistemi içerisinde şekillenmiştir (Aytaç, 2019:318). Anadolu'nun her bölgesinde çeşitli kumaş türleri bulunmaktadır bu durum Türk kumaşlarının zenginliğinin de bir göstergesidir (Uğurlu, vd.2006: 275).
Türk kumaş sanatında çok zengin bir çeşitliliğe sahip olan geleneksel dokumalardan birisi de bürümcük dokumasıdır. Bu dokuma sanatı bürümcük ustaları tarafından özel olarak uygulanmıştır (Aytaç, 2019:321).

"Bürümcük" sözcüğü dokumacılıkta çok bükümlü iplikler kullanılarak üretilen dokuma çeşididir. XV. yüzyılda Osmanlı kayıtlarında da adı geçen ulusal bir kumaş türüdür (Salman, 2011:206). İnalcık (2008) "Türkiye Tekstil Tarihi Üzerine Araştırmalar" adlı kitabında ise XVII. yüzyılda İstanbul pazarında satılan ipekliler konusunda 1502 tarihli "Bursa İhtisab Kanunnamesi'nde" ipekli kumaş çeşitlerini yedi gruba ayırmıştır. Çözgü ve atkısı ipek olan bu grup içinde bürümcük kuma şıda yer almak-

tadır (İnalcık, 2008: 248).
Bürümcük aynı zamanda "Kıvratma" adı verilen bükülmüş ham ipekten dokunan kumaş olarak da ifade edilmektedir (Bakırcı, 2012:105). Osmanlı döneminde Bursa, İstanbul, Denizli ve Şam en ünlü üretim merkezleri olmuştur (Aytaç, 2019: 321).Macar Türkolog Zoltan Gombocz'a ise "bürümcük" ifadesinin Macaristan'dan Mancurya'ya kadar bilinen dokuma çeşidi olduğunu belirtmiştir. Bürümcük kelimesi anlam olarak, bürünmek, sarınmak ve örtünmek olarak da tanımlanmaktadır (Temir, 2010: 232).

İbn-i Batuda ve Evliya Çelebi'nin seyahatnamelerinde bürümcüğün Anadolu'nun yüksek kalitedeki bezlerinden ve üstün özellikleri sebebiyle saray için dokunduğundan söz etmektedir (Kolektif, 2021: 95). Geçmişte bürümcük dokumaların en fazla değer göreni ipek iplikleri ile dokunanlar olmuştur. İpek az bulunan ve aynı zamanda değerli bir malzeme olduğu için genellikle saray ve üst zümrenin kullandığı bir dokuma türü olmuştur. Halk ipeğin pahalı olması nedeniyle ipek kumaş kullanamamıştır. Belki de bu nedenle ipek giymenin haram olduğu inancı yaygınlık kazanmıştır. Bu inanç neticesinde "Helali" adı verilen ipek ipliklerinin arasına keten, pamuk iplikleri katılarak yapılan çubuklu, çizgili örneklerinde ortaya çıkmasına neden olmuştur (Temir, 2010: 233).

Mübahat S. Kütükoğlu "Osmanlılar 'da Narh Müessesesi 1640 Tarihli Narh Defteri" nde o dönemin dokumaları hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Bürümcük dokuması için "Sade, Çubuklu, Siyah ve Alaca Bürümcük (günümüzdeki anlamı; sanatta önde gideni) gibi diğer çeşitleri ise; Arnavut Aynalı, Arnavut Boyalı, Serfice, Mardin ve Alaşehir Bürümcüğü" gibi isimler ve yerler ile kaydedilmiştir.1800'lü yılların sonunda yöreye gelen göçmenlerin dokudukları beze "Muhacir Bezi" denilmiştir. Bu bezin özelliği ise hem çözgüsünün hem de atkısının kıvrak iplikleri kullanılarak dokunmasıdır (Uğurlu, vd., 2006: 279).

XV. XIX. yüzyılları arasında Bursa başta olmak üzere Bilecik, Alaşehir, Muğla, İstanbul ve Denizli dokuma çalışmalarında ön plana çıkmıştır. Bursa'da yapılan bürümcük dokumalar Avrupa'ya ihraç edilmiştir. Özellikle pamuk ipek karışımlı mat görünümlü çizgili bürümcük dokumalar dönemin Paris kadın modasında etkili olmuştur (Salman, 2011:206). Cumhuriyet döneminde ise 1926-1935 yıllarında İzmir Valisi olarak görev yapan General Kazım Dik'in teşvikleriyle Buldan sınırları içindeki tüm okullarda bürümcük önlük giyilmiştir (Kolektif, 2021: 95). Aynı zamanda dokuma örgü bilgisi için şu tanımlama yapılmıştır; "bükümlü, pütüklü ve düzensiz yüzey görünümü veren" Krep örgüsü biçiminde "Krapon" ismi ile bu dokuma okul önlüklerinde kullanılmıştır (Uğurlu, vd., 2006: 280). Anadolu dokumasına büyük bir Pazar açan bu uygulama 1950'li yıllara kadar devam etmiştir. Konya, Denizli-Buldan, İzmir-Ödemiş-Birgi, Karabük, Antalya, Bilecik, Manisa-Alaşehir, Muğla, Mardin, İstanbul gibi bölgelerde dokumacılık yapılmıştır. Bürümcük kumaş tüm ülkede son derece yaygın biçimde uygulanan dokuma çeşidi olarak görülebilir. Günümüzde de bazı yörelerde bürümcük dokumacılığı sürdürülmektedir (Kolektif, 2021: 95).

BÜRÜMCÜK DOKUMALARININ YAPISI VE KUMAŞ ÖZELLİKLERİ

Bürümcük kumaşı dokuma tekniği açısından incelendiğinde temel dokuma örgüleri arasında yer alan ana örgü tiplerinden "bezayağı" tekniğinde dokuma örgüsüne sahiptir. Bu dokuma tekniği oldukça sağlam bir yapıya hakimdir İplik yapısı incelendiğinde bükümlü ipliklerden oluştuğu görülür. Normal bükümlü çözgü ipliği ve çok bükümlü atkı ipliği ile dokunmaktadır. Bu gruba %50 bükülü denir. Bazı dokumalarda ise hem atkı hem de çözgü de çok bükümlü ipliklerle dokuma işlemleri yapılmaktadır.

Bürümcük dokumaların malzeme yapısı incelendiğinde ipek, pamuk, yün ve keten gibi iplikler kullanılmaktadır. Örnek olarak çile halinde keten ipliği görülmektedir (Görsel 1).

Görsel 1: Bürümcük dokuma için kullanılan bükümlü keten iplik (Tüm Cebeci arşiv)

Bürümcük dokumanın yapısı incelendiğinde ise kendine has kıvrım kıvrım ince yollar gibi kendine özgü doğal buruşuk bir sisteme sahip olduğu uygulamalar görülmektedir. Yüzeyi ise desensiz dokunur (Görsel 2, 3).

Görsel 2: Bürümcük Dokuma 17x575 cm. ve dokuma detayı, Konya Olgunlaşma Enstitüsü, Türkiye Dokuma Atlası Sergisi, Tophane-i Amire Kültür Sanat Merkezi İstanbul, (Fotoğraf Tüm Cebeci, 11.05.2022)

Görsel 3: Bürümcük dokuma 17x575 cm. Konya Olgunlaşma Enstitüsü (Kolektif, 2021: 97).

Görsel 4: Buldan Bürümcük dokuması ve detayı (Uğurlu vd.,.2006: 279).

İpliklerin büküm miktarına göre de boyut kazanmaktadırlar (Salman, 2011:206). Buruşuk yüzey görünümlü dokumalar, halk arasında "Kıvrak", "Bükülü Bez" veya yöre adı yada özel isim ile anılan "Şile Bezi", "Mora Bez", "Buldan Bezi", "Kastamonu Sarı Kıvrak Bezi", "Pembezar" olarak birçok çeşidi bulunmaktadır. Şile bezi hem atkı hem çözgü yönünde çok bükümlü kıvrak iplik kullanılan özel yöresel dokumalardan biridir. Buldan bezinde ise çözgü düz, atkı kıvrak iplik ile dokumalar yapılır.

Buldan bezinde dokuma tamamlandıktan sonra sıcak sabunlu su ile yıkanarak karakteristik buruşuk özelliği kazandırılırken dokuma eni daralmaktadır (Görsel 4). Şile bezin de ise kıvrak ipliği dokumadan önce dayanıklılığı artırmak için ön işlemden geçirilmesi ve dokunmuş bezin denizde yıkanıp kumda kurutulması işlemleri ile karakteristik özelliği gerçekleştirilir (Temir, 2010: 234-235). Şile bezinden dört ayrı tip dokuma yapılmaktadır. Bu dokumalar: Ham Bez, Melez Bez, Kasterli Bez ve Bürümcük Bezi dir. Şile bezi bürümcük dokuması görselde örneklendirilmiştir (Görsel 5). Şile bezinin tüm tiplerinde kıvrak pamuk ipliği kullanılmakla birlikte, gramaj, atkı ve çözgü ağırlıkları birbirinden farklıdır (Tüm Cebeci, 2022: 608).

Görsel 5: Şile Bezi, Bürümcük dokuma 140x 958cm. (Tüm Cebeci arşivi)

Görsel 6: Pembezar (Penbezar) Bürümcük Dokuma 17x105 cm., İzmir Olgunlaşma Enstitüsü, Türkiye Dokuma Atlası Sergisi, Tophane-i Amire Kültür Sanat Merkezi İstanbul, (Fotoğraf Tüm Cebeci, 11.05.2022)

Pembezar dokuması, İzmir-Ödemiş-Buldan, Muğla ve Milas'ta dokunmuştur. İzmir İlçesi Birgi mahallesinde yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir. Birgi 1300'lü yıllarda Aydınoğulları Beyliğinin başkenti olmuştur. İbni- Batuta ve Evliya Çelebi yazılarında Birgi'den hayranlıkla ve sıklıkla bahsetmişledir. Tereke kayıtları Şeriye sicillerinde ise kullanımının yaygınlığı hakkında bilgi verilmektedir.

Pembezar dokumanın atkısı ve çözgüsü ipek, dokuma örgüsü de bezayağıdır (Önlü, 2010: 49). Çözgüsü normal bükümlü atkısı çok bükümlü dokunmuştur (Görsel 6). Genellikle desensiz olarak dokunmakla birlikte kenar çizgili örnekleri de mevcuttur. Gömlek, iç giyim ve örtü olarak kullanılmıştır. Dokuma genellikle 40 cm. eninde yapılmaktadır ve yıkamadan sonra eni 15-20 cm. ye kadar düşebilmektedir. Günümüz dokumalarında kullanılan iplikler incelendiğinde ise genellikle atkı ve çözgüde pamuk ipliği kullanıldığı görülmektedir.

Bürümcük dokumaların renkli çizgili örnekleri de gerek günümüzde gerekse Osmanlı döneminde dokunmuştur.

Osmanlı dönemine ait bürümcük dokuma örneğinde zeminde krem renginde ipek malzeme kullanılarak çubukların oluştuğu bantlar görülmektedir (Görsel 7).

Görsel 7: Mevlâna Müzesi Osmanlı dönemi Bürümcük dokuma (Aytaç, 2019: 321)

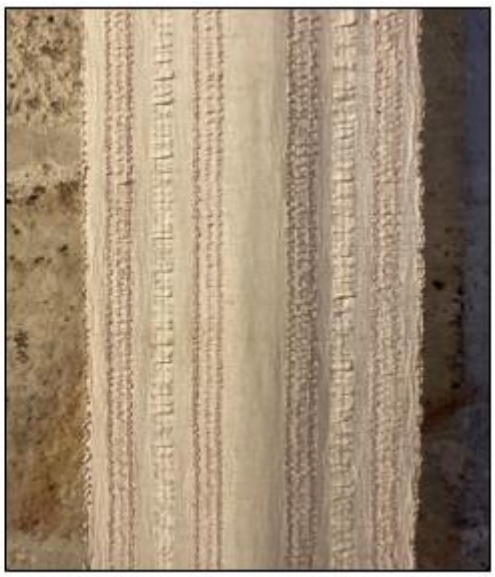
Muğla yöresine ait bürümcük kumaşlarda da farklı renklerde çizgi bantları ile dokunmuş örnekleri mevcuttur (Görsel 8,9,10,11).

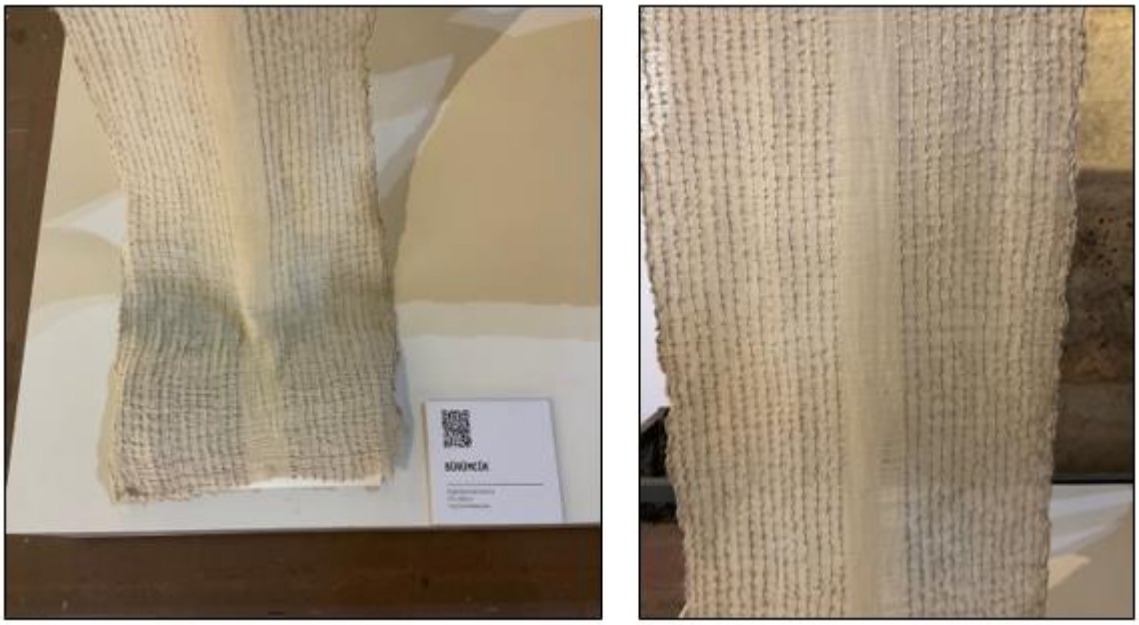

Görsel 8-9: Muğla Bürümcük dokuması, 36,5 cmx 637,5cm ve 37,5x626 cm. Yusuf İyilik koleksiyonu (Kolektif, 2021: 94-95).

Görsel 10: Muğla Bürümcük Dokuma 36,5x657,5cm., Yusuf İyilik Koleksiyonu, Türkiye Dokuma Atlası Sergisi, Tophane-i Amire Kültür Sanat Merkezi İstanbul, (Fotoğraf Tüm Cebeci, 11.05.2022)

Görsel 11: Muğla Bürümcük Dokuma 37,5x626cm., Yusuf İyilik Koleksiyonu, Türkiye Dokuma Atlası Sergisi, Tophane-i Amire Kültür Sanat Merkezi İstanbul, (Fotoğraf Tüm Cebeci, 11.05.2022)

İpliklerin büküm oranına göre eni daralan dokumanın buruşuk yüzeyi ile vücut arasında hava kalması, beraberinde ısı yalıtımı ile termal konfor özelliği oluşturmaktadır. Bu bakımdan daha çok iç giyimde tercih edilmiştir.

Bürümcük kumaşın esnek olması, kıvrımlar arasında kalan hava nedeniyle çabuk kuruması ve dayanıklı bir yapıya sahip olması özellikleri de tercih edilen bir kumaş çeşidi olmasını sağlamıştır (Salman, 2011:206).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Köklü bir geçmişin **ürünü** olan Türk el sanatları, maddi kültür varlığımızın ve ulusumuzun en değerli belgeleridir.

K**ültürel kimlik bağlamında geleneği geçmişten geleceğe aktaran** dokuma sanatı da kültürel mirasın ana taşıyıcı elemanlarındandır. Büyük bir kültürel birikime sahip olan Türk kumaş sanatı da beraberinde **çok** zengin bir çeşitliliği getirmiştir. Nitekim bu çeşitlilik içerisinde yer alan dokumalardan birisi de araştırmanın konusu olan bürümcük dokumalarıdır. Osmanlı döneminden itibaren Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde görülmüştür.Tarihsel **süreçte atk ıve çözgü ipliğinde** ipek malzeme kullanılırken zamanla pamuk, keten ve yün gibi ipliklerle veya ipek le karıştırılarak da dokunmuştur.

Bürümcük kumaşları dokuma tekniği açısından incelendiğinde temel dokuma örgüleri arasında yer alan ana örgü tiplerinden "bezayağı" tekniğinde dokuma örgüsüne sahiptir. Dokumada kullanılan ipliklerde ise normal bükümlü çözgü ipliği ve çok bükümlü atkı ipliği ile oluşturulmuştur. Bu gruba %50 bükülü denir. Bazı dokumalarda hem atkı hem de çözgü de çok bükümlü ipliklerle dokuma işlemleri yapılmıştır. Bürümcük dokumanın yapısı incelendiğinde ise kendine has kıvrım kıvrım ince yollar gibi kendine özgü doğal buruşuk bir sisteme sahip olduğu uygulamalar görülmüştür. Bu durum ipliklerin büküm miktarına göre de boyut kazanmaktadır. Buruşuk yüzey görünümlü dokumalar halk arasında "Kıvrak", "Bükülü Bez" veya yöre yada özel isim alarak isimlendirilmiştir. Örneğin "Şile Bezi", "Mora Bezi", "Buldan Bezi", "Kastamonu Sarı Kıvrak Bezi", "Pembezar" olarak birçok çeşidi bulun-

maktadır

Bürümcük kumaşların yüzey yapıları ise desensiz düz dokuma niteliğindedir. Ancak bürümcük dokumaların renkli çizgili örnekleri de gerek günümüzde gerekse Osmanlı döneminde dokunmuştur. Çalışmanın örneklemini oluşturan Muğla. Şile, Buldan Konya ve İzmir yörelerine ait bürümcük dokumalarda bu örneklere rastlanmıştır.

Dokuma tamamlandıktan sonra sıcak sabunlu su ile yıkanarak karakteristik buruşuk özelliği kazandırılırken dokuma eni daralmaktadır. İpliklerin büküm oranına göre eni daralan dokumanın buruşuk yüzeyi ile vücut arasında hava kalması, beraberinde ısı yalıtımı ile termal konfor özelliği oluşturmaktadır. Ayrıca teri emmesi, hafifliği ve hava geçirgenliği gibi özellikleri de daha çok iç giyimde tercih edilmesinde etkili olmuştur.

Tüm bu bulgular ışığında Türk kumaş sanatının kültürel miras kapsamında sosyal bir kimlik olarak değerlendirilmesi önemlidir. Geleneksel dokuma sanatının korunması, yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması manevi ve sosyal bir sorumluluk olmalıdır. El dokumalarının günümüzde varlığını sürdürebilmesi ve gelecek kuşaklara aktarabilmesi açısından geleneksel özelliklerin korunması, köklü sanatımızın yaşatılması ve geliştirilmesi önemli bir husus teşkil etmektedir. Sürdürülebilirlik konusunda eğitim kurumlarına büyük önem düşmektedir.

Mevcutta Halk Eğitim Merkezleri, Olgunlaşma Enstitüleri ve bazı yerel üreticiler dışında üretim yapılmamaktadır. Bu anlamda dokuma üretiminin gerek projelerle ve gerekse eğitim kurumları ile birlikte moda tasarımcıları tarafından da desteklenmesi önemlidir. Bu çerçevede geleneksel öğeler ve teknikler kullanarak kumaş tasarım yarışmalarının da daha kapsamlı düzenlenmesi yerinde olacaktır. Bu yarışmalar geleneksel değerlerin ekonomiye katılması açısından önem taşımaktadır ve bu alanda farkındalıklar oluşturulabilir. Bürümcük bezinin üretiminin geleneksel özelliklerini koruyarak global standartlara göre gerçekleştirilmesi, özellikle gelişmi şdünya ülkelerinde ve iç piyasada pazarlanmasına da yardımcı olaca ğıdüşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Aytaç, A. (2019). Ahilikte Geçen Dokumacılıkla Alakalı Mesleklere Dair, (21 Mart 2020)

https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/837473

Bakırcı N. (2012). *Konya Müzesi Kumaş Kataloğu Saraydan Dergâha,* Konya

Dölen, E. (1992). *Tekstil Tarihi*, Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Gündoğdu, R. (2021). Dokumacılık Tarihi Açısından Arşiv Belgelerini Önemi, *Türkiye Dokuma Atlası Anadolu'nun Miras Kumaşları,* Enderun Sanat ve İTHİB, İstanbul.

Gürsu, N. (1988) *Türk Dokumacılık Sanatı Çağlar Boyu Desenler*, Redhouse Yayınevi, İstanbul.

İnalcık. H. (2008). *Türkiye Tekstil Tarihi Üzerine Araştırmalar*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Kolektif, (2021). *Türkiye Dokuma Atlası Anadolu'nun Miras Kumaşları*, Enderun Sanat ve İTHİB, İstanbul.

Önlü, N. (2010). Ege Bölgesi El Dokuma Kaynakları, *Journal Of Fine Arts,* (18 Nisan 2021)

https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/29006

Salman F. (2011). *Türk Kumaş Sanatı*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum.

Şeber, B., Alphan, D. (1989). *Kumaş Yapı Bilgisi*, T.C. Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, İTKİB, İstanbul.

Temir, Ş.R. (2010). *Geçmişten Günümüze Şile ve Şile Bezi,* T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Sanat Eserleri Dizisi Yayınları, Ankara.

Tüm Cebeci, D. (2022). Şile Bezi Dokumacılığının Tarihsel Yolculuğu, *İnternational Social Sciences Studies Journal*, Volume 8, İssue 95, 599-610.

Uğurlu. A., Uğurlu. S.S., (2006). Yörenin Kültürel Kimliği Olarak Buldan Bezi, (15 Ocak 2018)

http://buldansempozyumu.pau.edu.tr/kitap/7.oturum/2.pdf

Yağan. Ş.Y., (1978). *Türk El Dokumacılığı*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.